

เอกสารประกอบแนบท้ายประกาศ
เรื่อง รับข้อเสนอโครงการวิจัยกลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่
โครงการ การสร้างความมั่นคงทางอาชีพในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐

โครงการ การสร้างความมั่นคงด้านอาชีพในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนในลักษณะร่วมทุน (Matching Fund) ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นหน่วยประสานงาน มีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาชีพให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ๔ อาชีพ ได้แก่ การทำสวนส้มโอทับทิมสยาม การทำนาข้าว การทำไร่จาก และปลูกพืชผัก

ที่มาของการเลือกกลุ่มอาชีพ ๔ อาชีพ

พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างสูง ในปี พ.ศ.๒๕๔๖ ได้มีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ภายใต้โครงการศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของประชาชนเพื่อการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ซึ่งแบ่งกลุ่มอาชีพออกเป็น ๘ กลุ่มอาชีพ โดยบริบทของพื้นที่และผลการศึกษาในครั้งนั้น ประกอบไปด้วย ๑) กลุ่มอาชีพทำนาข้าว ๒) กลุ่มทำนากุ้ง ๓) กลุ่มไม้ผล ๔) กลุ่มป่าจาก ๕) กลุ่มป่าพรุ ๖) กลุ่มทำประมงพื้นบ้าน ๗) กลุ่มชุมชนเขตเมือง ๘) กลุ่มไร่นาสวน โดยทั้ง ๘ กลุ่มอาชีพดังกล่าว มีปัญหาที่เป็นจุดร่วมของทุกกลุ่มอาชีพข้างต้นคือ ปัญหาการจัดการทรัพยากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรน้ำ ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำและไม่ได้คุณภาพ ปัญหามลพิษและสารพิษเจือปนในสินค้าเกษตร ปัญหาระบบนิเวศเสื่อมโทรม ปัญหาการขาดองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการพัฒนากระบวนการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งความขัดแย้งในพื้นที่และปัญหารายได้ตกต่ำของเกษตรกร

สถานการณ์จากกลุ่ม ๘ อาชีพดังกล่าวเป็นฐานสำคัญในการต่อยอดการส่งเสริมความมั่นคงด้านอาชีพของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ซึ่งอาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพที่ควรได้รับการสนับสนุนต่อยอดเนื่องด้วยส่วนหนึ่งเป็นอาชีพตามกระแสพระราชดำริ และส่วนหนึ่งเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับข้อมูลการส่งเสริมด้านความมั่นคงในอาชีพและการดำรงชีวิตในแผนแม่บทการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริปี พ.ศ.๒๕๖๐ – ปี พ.ศ.๒๕๖๔ ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และทรัพยากรทางธรรมชาติอื่น ๆ การดำเนินการเพื่อพัฒนาทุกกลุ่มอาชีพต้องใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและอาจจะไม่สำเร็จลงได้ภายในระยะเวลาอันจำกัด ดังนั้นในการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในช่วงระยะเวลา ๑ ปี จึงเน้นอาชีพที่สำคัญของพื้นที่ ได้แก่ การทำนาข้าว ทำสวนส้มโอ ไร่จาก และปลูกพืชผัก ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อมูลจากเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย เมื่อวันที่ ๒๐-๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๐

จากสถานการณ์ของแต่ละกลุ่มอาชีพ และเหตุผลของการเลือกอาชีพ ๔ อาชีพนั้น สถาบันวิจัยและพัฒนา ร่วมกับนักวิจัยที่เลี้ยงจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ร่วมกันจัดเวทีพัฒนารอบโจทย์วิจัยโดย

มีกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยแต่ละเวทีจะมีผู้เข้าร่วม ๓๐-๔๕ คน โดยสามารถสรุปบทเรียนจาก ๔ เวทีได้ดังต่อไปนี้

๑. การทำสวนส้มโอทับทิมสยาม ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เกษตรกรผู้เข้าร่วมเวที ประกอบไปด้วยผู้ทำสวนส้มโอทับทิมสยามจากหมู่ที่ หมู่ ๑๑ หมู่ ๑๒ หมู่ ๑๓ หมู่ ๑๕ และ หมู่ ๑๗

ศักยภาพของพื้นที่

ตำบลคลองน้อย มีอาณาเขตและที่ตั้งแสดงในแผนที่ เนื้อที่ของตำบล ๓๕,๘๒๗ ไร่ (คำนวณจากชั้นข้อมูลขอบเขตตำบลในระบบ GIS) ประกอบด้วยชุมชน ๑๙ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านคลองน้อย หมู่ที่ ๒ บ้านบางไทร, หมู่ที่ ๓ บ้านหัวแค หมู่ที่ ๔ บ้านเปี้ยะกลาง, หมู่ที่ ๕ บ้านเปี้ยะ หมู่ที่ ๖ บ้านเปี้ยะเนิน หมู่ที่ ๗ บ้านเปี้ยะหัวเนิน หมู่ที่ ๘ บ้านบางปอ หมู่ที่ ๙ บ้านบางมะขาม, หมู่ที่ ๑๐ บ้านบางเนียน หมู่ที่ ๑๑ บ้านเกาะเสือ หมู่ที่ ๑๒ บ้านบางลึก หมู่ที่ ๑๓ บ้านแสงวิมาน หมู่ที่ ๑๔ บ้านเกาะนางโดย หมู่ที่ ๑๕ บ้านบางดุก หมู่ที่ ๑๖ บ้านเขาน้อย หมู่ที่ ๑๗ บ้านนาใหม่ หมู่ที่ ๑๘ บ้านนอกดอน และหมู่ที่ ๑๙ บ้านราษฎร์สงวน สภาพพื้นที่ทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำจืดที่สำคัญคือ คลองสุขุม ซึ่งเป็นคลองชลประทานชุมชนในพื้นที่ใช้ประโยชน์ที่ดินประกอบอาชีพทางเกษตรหลักๆ ได้แก่ ทำนาข้าว ปลูกพืชล้มลุก ปศุสัตว์ และทำสวนผลไม้ โดยเฉพาะสวนส้มโอพันธุ์ทับทิมสยาม รวมทั้งอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทั้งนี้อาชีพที่โดดเด่นและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในปัจจุบันคือการทำสวนส้มโอพันธุ์ทับทิมสยาม

เกษตรกรบ้านแสงวิมาน ในตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง มีการทำสวนส้มโอพันธุ์ทับทิมสยามขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เดิมมีทั้งการปลูกส้มโอพันธุ์ทองดีอย่างเดียว ปลูกหลากหลายสายพันธุ์ในแปลงเดียวกัน หรือปลูกพันธุ์ทับทิมสยามหลายช่วงอายุในแปลงเดียวกัน เปลี่ยนมาเป็นการปลูกพันธุ์ทับทิมสยามเพียงอย่างเดียวในปีการผลิต ๒๕๕๔ มีตัวอย่างของเกษตรกรที่ปลูกส้มโอบนเนื้อที่ ๔ ไร่ จำนวนส้มโอ ๑๕๐ ต้น เป็นต้นส้มโอที่สมบูรณ์และให้ผลผลิตคุณภาพจำนวน ๑๐๐ ต้น ในปีการผลิต ๒๕๕๘/๒๕๕๙ ทำการเก็บผลผลิตส้มโอในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ และเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๙ ได้ผลผลิตรวมทั้งหมด ๒,๐๕๐ ผล จำหน่ายให้กับคนกลางในราคาเฉลี่ยต่อผลที่ ๑๓๘-๑๔๕ บาท เป็นเงินรายได้สุทธิ ๒๔๓,๕๘๐ บาท และปีการผลิต ๒๕๕๙/๒๕๖๐ คาดการณ์ผลผลิตไว้ที่ ๔,๐๐๐ ลูก โดยได้มีการตกลงราคาขายเฉลี่ยต่อผลที่ ๒๐๐ บาท ทำให้คาดว่าจะมีรายได้จากการขายผลผลิตไม่ต่ำกว่า ๘๐๐,๐๐๐ บาท (ข้อมูลจากการสอบถามเกษตรกรในบ้านแสงวิมาน เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๙)

สถานการณ์และปัญหาในพื้นที่

๑. ปัญหาจากภัยธรรมชาติ น้ำท่วม น้ำแล้ง ส่งผลให้ต้นส้มเสียหายและเสื่อมโทรม
๒. ปัญหาคุณภาพของผลผลิต ส้มโอมีรสชาติไม่สม่ำเสมอ (มีรสชาติจืดในช่วงหน้าน้ำ) ส้มมีสารแข็งและสีจืด
๓. ปัญหาการจัดการสวนของเกษตรกรแต่ละราย เช่น การยกทรง การล้อมแปลงสวน การกำจัดวัชพืช
๔. ปัญหาการจัดการกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการสวนของเกษตรกร
๕. ต้นทุนในการผลิตส้มโอทับทิมสยามค่อนข้างสูง
๖. ปัญหาโรคของต้นส้มโอ เช่น โรคแคงเกอร์ โรคกรีนนิ่ง ส่งผลให้ผลส้มโอร่วง ต้นโทรม

๗. ปัญหาด้านการแข่งขันการตลาด เช่น มีการแข่งขันในตลาดสูง เกษตรกรต้องการกระจายสินค้าให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายขึ้น
๘. เกษตรกรยังต้องการความรู้เพิ่มเติมในการจัดการสวน เช่น การปรับปรุงดินให้มีความสมบูรณ์และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการผลิตส้มโอคุณภาพ
๙. เกษตรกรต้องการองค์ความรู้ในการจัดการสวนเมื่อประสบภัยพิบัติน้ำแล้งและน้ำท่วม รวมทั้งการจัดการสวนเมื่อน้ำแห้ง

๒. การทำนาข้าวพันธุ์พื้นเมือง ตำบลบ้านเพิง ตำบลท่าพญา ตำบลขนานบาก และตำบลปากแพรก อำเภอบางขัน

ศักยภาพของพื้นที่

พื้นที่ ๔ ตำบลในอำเภอบางขัน ประกอบด้วย ตำบลบ้านเพิง ตำบลท่าพญา ตำบลขนานบาก และตำบลปากแพรก ลักษณะสภาพพื้นที่ใน ๔ ตำบลพื้นที่ศึกษา มีลักษณะเป็นที่ลุ่ม มีความสมบูรณ์ของน้ำที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกข้าว จากการศึกษาสำรวจพื้นที่ปลูกข้าวพบว่า ตำบลบ้านเพิงมีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด คิดเป็นพื้นที่ ๓,๖๖๔ ไร่ และได้ผลผลิตประมาณ ๒,๒๖๕ กก./ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่หมู่ที่ ๑ มีพื้นที่ปลูกข้าวมากถึง ๗๖๐ ไร่ ๑ งาน ๘๙ ตร.วา และผลิตข้าวได้ ๖๑๗,๕๐๐ กก./ปี นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีการผลิตข้าวได้มากและสำคัญในตำบลบ้านเพิง พื้นที่ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวรองลงคือตำบลปากแพรก ตำบลท่าพญา และตำบลขนานบาก โดยมีพื้นที่ปลูกข้าว ๓,๐๓๐ ไร่ ๒๔ งาน ๕ ตร. วา ๑,๖๕๖ ไร่ ๓ งาน ๒๒ ตร.วา และ ๙๐๙ ไร่ ๑๒ ตร.วา ตามลำดับ เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองปี ๒๕๕๘ ในพื้นที่ศึกษาทั้ง ๔ ตำบล มีจำนวน ๑,๓๒๒ ราย กระจายตามแต่ละตำบล ดังนี้ ตำบล ท่าพญา ๒๕๘ ราย ตำบล บ้านเพิง ๔๖๖ ราย ตำบลปากแพรก ๓๐๙ ราย และตำบลขนานบาก ๒๘๙ ราย

ตำบลท่าพญา นิยมปลูกข้าวพันธุ์ช่อหลุมพี ลูกกลาย อีโซ่ ข้าวเหลือง ยาโค และอื่นๆ ตามลำดับ นิยมปลูกกินเองมากกว่าจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ ๔๙ ซึ่งอีกร้อยละ ๕๑ คือปลูกจำหน่ายมากกว่ากินเอง ซึ่งทั้งหมดจ้างเก็บเกี่ยวโดยจ้างรถเกี่ยวทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ และในส่วนของ การสีข้าวนิยมสีกับโรงสีในเอกชนและโรงสีชุมชนในพื้นที่

ตำบลบ้านเพิง นิยมปลูกข้าวพันธุ์ลูกกลาย ปิ่นแก้ว ข้าวเหลือง ฉียง ช่อหลุมพี และอื่นๆ ตามลำดับ นิยมปลูกกินเองมากกว่าจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ ๖๕ ซึ่งอีกร้อยละ ๓๕ คือปลูกจำหน่ายมากกว่ากินเอง ซึ่งส่วนใหญ่จ้างเก็บเกี่ยว มีเพียงรายเดียวที่เก็บเกี่ยวเอง โดยจ้างรถเกี่ยวทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ และในส่วนของ การสีข้าวนิยมสีกับโรงสีในเอกชนและโรงสีชุมชนในพื้นที่เช่นกัน

ตำบลปากแพรก นิยมปลูกข้าวพันธุ์ฉียง กาบดำ ข้าวเหลือง ยาโคและอื่นๆ ตามลำดับ นิยมปลูกกินเองมากกว่าจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ ๓๒ ซึ่งอีกร้อยละ ๖๘ คือปลูกจำหน่ายมากกว่ากินเอง ซึ่งส่วนใหญ่จ้างเก็บเกี่ยว มีเพียง ๒ รายที่เก็บเกี่ยวเองโดยจ้างรถเกี่ยวทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ และในส่วนของ การสีข้าวนิยมสีกับโรงสีในเอกชนและโรงสีชุมชนในพื้นที่เช่นกัน

ตำบลขนานบาก นิยมปลูกข้าวพันธุ์กาบดำ เล็บนก ช่อหลุมพี อีโซ่ และอื่นๆ ตามลำดับ นิยมปลูกกินเองมากกว่าจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ ๕๘ ซึ่งอีกร้อยละ ๔๒ คือปลูกจำหน่ายมากกว่ากินเอง ซึ่งส่วนใหญ่จ้างเก็บเกี่ยว มีเพียง ๗ รายที่เก็บเกี่ยวเอง โดยจ้างรถเกี่ยวทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ และในส่วนของ การสีข้าวนิยมสีกับโรงสีในเอกชนและโรงสีชุมชนในพื้นที่เช่นกัน

สถานการณ์และปัญหาในพื้นที่

๑. ชาวพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองแท้ค่อนข้างหายาก และมีชาวชนิตอื่นปลอมปน
๒. การสร้างความมั่นใจต่อคุณค่าทางโภชนาการของชาวพันธุ์พื้นเมือง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปลูกชาวพันธุ์พื้นเมือง
๓. ผู้บริโภคไม่ค่อยรู้จักชาวพันธุ์พื้นเมือง
๔. ชาวนาขาดแรงจูงใจ เพราะได้ผลตอบแทนน้อยกว่าชาวพันธุ์ส่งเสริม
๕. ขาดแรงงานรุ่นใหม่
๖. ผลผลิตต่อไร่ต่ำ
๗. ไม่มีระบบชลประทาน และขาดแคลนน้ำ
๘. เกษตรกรต้องการองค์ความรู้ เครื่องมือ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมในการจัดการนาข้าว
๙. ประสบปัญหาภัยพิบัติ น้ำท่วม น้ำเค็มรุก
๑๐. ต้นทุนการผลิตสูง
๑๑. ต้องการความรู้ด้านการแปรรูปชาวพันธุ์พื้นเมือง เป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
๑๒. การตลาดชาวพันธุ์พื้นเมือง
๑๓. การส่งเสริมวิถีชุมชนด้วยการอนุรักษ์ชาวพันธุ์พื้นเมืองให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
๑๔. การส่งเสริมให้คนในชุมชนกินชาวพันธุ์พื้นเมือง เน้นวิถีพอเพียง

๓. การทำไร่จาก ตำบลนาบนาบ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศักยภาพของพื้นที่

ตำบลนาบนาบ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ที่มีป่าจากและผู้ประกอบอาชีพไร่จากมากที่สุดในลุ่มน้ำปากพนัง โดยมีพื้นที่ป่าจากทั้งสิ้นจำนวน ๔,๕๗๖ ไร่ มีครัวเรือนประกอบอาชีพทำไร่จากจำนวน ๔๗๖ ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่ทำไร่จากเป็นอาชีพหลักสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ คือ การแปรรูปน้ำตาลจากสดให้เป็น น้ำตาลปีบ น้ำส้มจาก เหล้าจาก น้ำผึ้งจาก และน้ำตาลผง โดยในปัจจุบันชุมชนได้เพิ่มพื้นที่ปลูกจากในพื้นที่นาทุ่งร้างและเปลี่ยนมาประกอบอาชีพไร่จากเพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์และปัญหาในพื้นที่

๑. การจัดการน้ำในไร่จากให้มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของต้นจาก
๒. การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากต้นจากทุกส่วน
๓. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จากต้นจาก
๔. การตั้งศูนย์เรียนรู้หรือโรงเรียนป่าจาก เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานจากภายนอก
๕. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสัญลักษณ์ของสินค้า
๖. การจัดการไร่จากเพื่อให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น
๗. สร้างแรงจูงใจให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อกลับมาประกอบอาชีพการทำไร่จาก
๘. การส่งเสริมให้ไร่จากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นระบบ
๙. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จากส่วนประกอบต่าง ๆ ของจาก
๑๐. การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพการทำไร่จาก และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำไร่จาก

๔. อาชีพการปลูกพืชผัก ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตำบลท่าซอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ราบลุ่มอยู่ทางด้านตะวันออกของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นพื้นที่ปลายน้ำใกล้ทะเล ชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเค็มได้ง่ายกว่าแหล่งน้ำจืด จึงได้มีการปรับเปลี่ยนอาชีพจากภาคเกษตรกรรมเป็นการทำนาุ้งเกิดขึ้นมากกระจัดกระจายในพื้นที่ และเมื่อโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เกิดขึ้น ได้มีการจัดระบบการใช้ที่ดินโดยแบ่งเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์จากน้ำจืดและน้ำเค็มที่ชัดเจน ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลท่าซอมอยู่ในเขตน้ำจืด ทั้งนี้ขนาดพื้นที่ทั้งหมดของตำบลท่าซอมประมาณ ๓๘ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒๓,๗๕๐ ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๕๙) มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงในอาณาเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังแสดงแผนที่ โดยมีหมู่บ้านในเขตการบริหารจัดการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าซอม จำนวน ๙ หมู่บ้านทางการ ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านเสื่อหิง หมู่ที่ ๒ บ้านท่าเสริม หมู่ที่ ๓ บ้านบางหนัง หมู่ที่ ๔ บ้านพัทธสีมา หมู่ที่ ๕ บ้านด่าน หมู่ที่ ๖ บ้านบางพุด หมู่ที่ ๗ บ้านเสาธง หมู่ที่ ๘ บ้านสระนอก และหมู่ที่ ๙ บ้านหัวแค การประกอบอาชีพหลักของชุมชนตำบลท่าซอมเป็นการผลิตทางเกษตร ประกอบด้วย ทำนาข้าว สวนปาล์ม ไร่นาสวนผสม เลี้ยงกุ้งขาว เลี้ยงปลานิล ปลูกพืชผักในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ กะหล่ำปลี แตงกวา พริกชี้หนู ถั่วฝักยาว มะเขือ มะเขือเทศ พักทอง พักเขียว ผักชี และเป็นแหล่งผลิตกล้วยน้ำว้าคุณภาพ รวมทั้งปศุสัตว์เลี้ยงวัว เลี้ยงสุกร

สถานการณ์และปัญหาในพื้นที่

๑. สภาพดินเสื่อมโทรมจากการปลูกพืชผักมานานหลายสิบปี เกษตรกรไม่มีองค์ความรู้ในการบำรุงรักษาดิน
๒. ปัญหาภัยธรรมชาติ น้ำท่วม น้ำแล้ง
๓. ระบบการจัดการน้ำในแปลงผัก
๔. ปัญหาศัตรูพืช เช่น เพลี้ยกระโดด หนอน เชื้อรา
๕. เกษตรกรขาดการวิเคราะห์ตลาดอย่างเป็นระบบ และปลูกพืชตาม ๆ กัน
๖. เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มเพื่อผลิต รวมทั้งขาดการรวมกลุ่มเพื่อการตลาด
๗. เกษตรกรขาดความรู้ในการใช้ปุ๋ยและสารเคมีที่ปลอดภัย
๘. เกษตรกรขาดความรู้ในการการวางแผน และจัดการแปลงผัก
๙. การรับซื้อผักจากพ่อค้าคนกลาง
๑๐. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผักโดยการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์
๑๑. เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้